

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу Ганни Михайлівни Силенко “Особливості клініки, діагностики та лікування генералізованого пародонтиту в осіб із дефіцитом секреторного імуноглобуліну А”, подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 221 – Стоматологія

Актуальність теми. Найпоширеніший первинний імунодефіцит, коли організм виробляє мало або зовсім не виробляє білок IgA, який захищає слизові оболонки, але інші імуноглобуліни (IgG, IgM) в нормі - дефіцит саме секреторного імуноглобуліну А (sIgA). Оскільки sIgA є "першою лінією оборони" його нестача робить слизові оболонки вразливими до вірусів, бактерій та алергенів, зумовлюючи розвиток в організмі захворювань травної і дихальної систем, аутоімунної патології. Його дефіцит критично впливає на здоров'я ротової порожнини, оскільки саме цей антиген є головним "щитом" слизової оболонки. Наслідком дефіциту є агресивна колонізація патогенами епітеліальних клітин, розвиток хронічного запального процесу в тканинах пародонта, патологічні зміни в щелепних кістках, загалом слизової порожнини рота. Дослідження особливостей клінічних проявів запально-дистрофічного процесу в тканинах пародонта, обстеження пацієнтів при наявності дефіциту sIgA надзвичайно важливо, оскільки це дозволяє сформувати тактику лікарської curaції зазначених пацієнтів і найголовніше визначитись із шляхами первинної профілактики захворювань тканин пародонта в осіб із дефіцитом sIgA. Враховуючи, що дисертаційна робота Ганни Михайлівни присвячена підвищенню ефективності лікування генералізованого пародонтиту в осіб із дефіцитом секреторного імуноглобуліну А на основі клінічного обґрунтування використання імуномодулюючого препарату, вона є актуальною і своєчасною.

Дисертація є фрагментом двох науково-дослідних робіт Полтавського державного медичного університету: «Відновлення стоматологічного здоров'я у пацієнтів з основними стоматологічними захворюваннями та їх реабілітація» (№ держреєстрації 0111U006300) та «Відновлення стоматологічного здоров'я у

пацієнтів з основними стоматологічними захворюваннями» (№ держреєстрації 0122U000495).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність.

У роботі дисертантка вирішувала ряд завдань, а саме: визначала клінічну симптоматику дефіциту секреторного імуноглобуліну А в ротовій рідині у пацієнтів з генералізованим пародонтитом, рівні у них основних імуноглобулінів та цитокінів ротової рідини, мікробіоценоз порожнини рота. Це дозволило обґрунтувати спосіб комплексного лікування хронічного генералізованого пародонтиту в пацієнтів із дефіцитом sIgA та оцінити його клініко-лабораторну ефективність у найближчі та віддалені терміни спостережень.

В обстеженні брали участь 125 пацієнтів з захворюваннями тканин пародонта віком від 25 до 65 років, у 22 з них констатовано значне зниження sIgA та наявність генералізованого пародонтиту II-III ступеня важкості. Впровадження авторської схеми комплексного лікування пацієнтів із генералізованим пародонтитом та дефіцитом sIgA реалізовували у 15 осіб, групу контролю із стандартизованим лікуванням склало 10 пацієнтів. Комплексне обстеження включало загальноприйнятні стоматологічні клінічні, лабораторні та рентгенологічні методи дослідження. Застосовані дисертанткою методи досліджень є загальноприйнятими, інформативними, визнаними у теоретичній та практичній медицині, адекватними поставленій у роботі меті, завданням.

Ретельна статистична обробка фактичного матеріалу переконливо свідчить про достовірність отриманих результатів, а їх обговорення, висновки та практичні рекомендації дозволяють стверджувати про достатній рівень обґрунтованості сформульованих автором наукових положень, які доповідались на семи науково-практичних конференціях різного рівня.

За матеріалами дисертації опубліковано 5 статей, із них 1 стаття у наукових фахових виданнях України категорії Б, 2 – у наукових виданнях України, які входять до наукометричної бази Scopus Q4, 1 стаття - у періодичному науковому виданні Польщі, яке також входить до наукометричної бази Scopus Q4,

1 стаття у періодичному науковому виданні Туреччини, яке входить до наукометричної бази Scopus Q3. Опубліковані праці повністю охоплюють всі розділи дисертації.

Результати досліджень використовуються у навчальному процесі кафедри післядипломної освіти лікарів-стоматологів та терапевтичної стоматології, а також у практичній діяльності Комунального підприємства «Полтавський обласний центр стоматології – стоматологічна клінічна поліклініка» Полтавської обласної ради.

Наукова цінність та практична значимість роботи.

Пріоритетними у представленому дослідженні є дані щодо особливостей клінічних проявів генералізованого пародонтиту у пацієнтів із дефіцитом секреторного імуноглобуліну А. Сформульований протокол збору імунологічно-орієнтованого анамнезу в пацієнтів з генералізованим пародонтитом для виявлення ймовірного дефіциту гуморальної ланки слизової оболонки порожнини рота. Уперше в комплексному лікуванні хронічного генералізованого пародонтиту у пацієнтів з дефіцитом секреторного імуноглобуліну А для поліпшення результатів лікування й оптимізації процесу регенерації було використано та доведено ефективність дії імуномодуючого препарату дезоксирибонуклеату натрію.

Дисертантом представлені уточнені наукові дані щодо показників основних імуноглобулінів ротової рідини, мікробіоценозу порожнини рота в осіб із генералізованим пародонтитом та дефіцитом sIgA.

Отримані результати клініко-лабораторного дослідження дозволили запропонувати та впровадити у практичну діяльність стоматологів тактику курації пацієнтів з генералізованим пародонтитом із дефіцитом секреторного імуноглобуліну А.

Тому, дану роботу слід визнати науково обґрунтованою і практично значимою, що відповідає запиту теоретичної та практичної стоматології.

Оцінка змісту дисертації, зауваження щодо змісту та оформлення роботи.

Дисертаційна робота Г.М. Силенко побудована за традиційною схемою, викладена літературною українською мовою на 183 сторінках принтерного тексту, основний обсяг дисертації представлений на 161 сторінці. Вона складається із анотації, переліку умовних скорочень, вступу, огляду літератури, розділу “Об’єкти та методи досліджень”, трьох розділів власних досліджень, розділу “Обговорення отриманих результатів”, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел, додатків. Робота ілюстрована 43 таблицями, 15 малюнками.

Вступ дисертації достатньо повно розкриває актуальність теми дослідження, мету і завдання, наукову новизну та практичну значимість отриманих результатів, особистий внесок автора у виконання даного дослідження, впровадження та апробацію дисертаційних матеріалів, повноту їх викладення в опублікованих працях. Всі складові вступу сформульовані ґрунтовно.

Огляд літератури викладений на 31 сторінці і містить три підрозділи, в яких проаналізовані наукові дані щодо особливостей імунітету слизової оболонки порожнини рота в розвитку і перебігу генералізованого пародонтиту, патогенетичних аспектів розвитку генералізованого пародонтиту в пацієнтів із дефіцитом sIgA, а також підходи до комплексного лікування та профілактики генералізованого пародонтиту в осіб із дефіцитом секреторного імуноглобуліну А. Зміст відповідає характеру дисертаційного дослідження. Написаний він лаконічно, грамотно, легко з цікавістю читається і свідчить про достатню обізнаність автора з даної наукової тематики та вміння критично аналізувати літературні джерела. Доказом цього служать аргументовані висновки дисертанта щодо невирішених питань.

Другий розділ “Об’єкти та методи досліджень” має 7 підрозділів, які характеризують обсяг та характер виконаних клінічних, рентгенологічних, лабораторних спостережень.

Зауваження – на мій погляд, матеріали підрозділу 2.5 «Бактеріологічні дослідження» мають бути у підрозділі 2.4 «Лабораторне обстеження пацієнтів».

Третій розділ дисертації присвячений аналізу стану тканин пародонта пацієнтів досліджуваних груп на етапі первинного обстеження. Констатовано, що в осіб на фоні дефіциту секреторного імуноглобуліну А спостерігається більш виражена активність дистрофічно – запальних процесів у тканинах пародонта, а саме підвищена кровоточивість ясен, переважання дифузного характеру запального процесу, рясні серозно-гнійні виділення, середні показники глибини пародонтальних кишень більші, а також рівень індивідуальної гігієни порожнини рота гірший в порівнянні з пацієнтами без дефіциту секреторного імуноглобуліну А. У той же час пацієнти з генералізованим пародонтитом та дефіцитом sIgA мали збільшення у ротовій рідині IgG ($22,23 \pm 0,78$ мкг/мл у контролі та $3,56 \pm 0,25$ мкг/мл відповідно) і IgM ($14,49 \pm 1,23$ мкг/мл та $1,71 \pm 0,15$ мкг/мл). Відмічений і дисбаланс цитокінів IL-4 та IL-10 у ротовій рідині пацієнтів з генералізованим пародонтитом та дефіцитом sIgA, що відображається на клінічній симптоматиці пародонтиту, а саме – високій активності запального процесу. У таких умовах мікробіота пародонтальних кишень за даними дисертантки характеризувалася достовірно вищою загальною мікробною заселеністю у порівнянні з здоровими особами та пацієнтами із генералізованим пародонтитом без дефіциту sIgA за рахунок грамнегативних бактерій, які значно превалювали в складі біофільму пародонтальних кишень.

Оцінка ефективності комплексного лікування пацієнтів із генералізованим пародонтитом з урахуванням вмісту sIgA у динаміці клініко-лабораторного спостереження представлена розділах 4 (найближчі терміни) та 5 (віддалені строки дослідження). Аналіз клінічної симптоматики довів стійкий позитивний тривалий ефект у всіх терміни спостережень спрямованої імунокорекції в комплексній терапії хронічного генералізованого пародонтиту в осіб з дефіцитом секреторного IgA, що підтверджується клінічними, параклінічними та лабораторними даними. Доведено, що розчин дезоксирибонуклеату натрію має стимулюючу дію на підвищення рівня sIgA, нормалізує рівні IgG та IgM ротової рідини, сприяє достовірному зниженню IL-4 та підвищенню IL-10 ротової рідини у пацієнтів з генералізованим пародонтитом та дефіцитом секреторного

імуноглобуліну А. У таких умовах відбувається відновлення мікробного балансу пародонтальних кишень вже на 7-й день комплексного лікування, значно знижуючи кількість грамнегативних мікроорганізмів.

Розділ Обговорення отриманих результатів об'єднує всі проведені дослідження та одержані автором результатів у порівнянні з даними іноземних та вітчизняних науковців, із даної проблематики.

Висновки та практичні рекомендації базуються на отриманому фактичному матеріалі, аргументовані та конкретизовані.

Загалом, дисертаційна робота має важливе наукове і практичне значення для клінічної та теоретичної стоматології, пародонтології. Принципових зауважень щодо оформлення і викладення матеріалу в дисертації не має.

В плані дискусії дисертанту необхідно дати пояснення на питання:

1. З якою метою ступінь рухомості зубів визначали двома способами?
2. Який має бути алгоритм клінічного обстеження пацієнта із генералізованим пародонтитом для діагностики дефіциту sIgA?
3. Чи можна сформулювати схему первинної профілактики пародонтиту у пацієнтів із дефіцитом sIgA?

Заклучення

Дисертаційна робота Ганни Михайлівни Силенко “Особливості клініки, діагностики та лікування генералізованого пародонтиту в осіб із дефіцитом секреторного імуноглобуліну А” є завершеним самостійним науковим дослідженням, що виконано за спеціальністю 221 – Стоматологія, в якому дисертантка запропонувала нове розв’язання наукового завдання, що полягає в оптимізації лікування пацієнтів із генералізованим пародонтитом та дефіцитом секреторного імуноглобуліну А.

Дисертаційна робота за актуальністю теми, обґрунтованістю та достовірністю отриманих результатів, їх науковою новизною і практичною значимістю, адекватністю застосованих методів дослідження, сформульованих висновків, практичних рекомендацій відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої

ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 із змінами та доповненнями від 12 січня 2022 року та Наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій», а її авторка Ганна Михайлівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 22 - Охорона здоров'я за спеціальністю 221 - Стоматологія.

Рецензент –
завідувачка кафедри терапевтичної стоматології
Полтавського державного медичного університету
доктор медичних наук, професор

Тетяна ПЕТРУШАНКО

ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ
Начальник відділу кадрів
З.Т.Бойко